Przesyłka opłacona ryczałtem

AIDAS

VILNIAUS LIETUVIŲ LAIKRAŠTIS
eina tris kartus savaitėje

DUODA NEMOKAMUS PRIEDUS
Ūkininkams – „ŪKININKĄ"
Vaikams – „VARPELĮ"

Nr. 36 (118) | Vilnius 1939 m. kovo 25 d. (šeštadienis) | Antri metai

Šiame numeryje

KLAIPĖDOS NETEKUS

SKAUDŽIU MOMENTU

Tautos, kaip ir atskiro žmogaus gyvenime, yra visokių momentų. Kartais tauta ilgus amžius gyvena visa kuo pertekusi, o paskui patenka į dideles nelaimes. Ypač sunkus buvo mūsų tautos gyvenimo kelias. Sunkus ne tik todėl, kad esame maža tauta, bet ir todėl, kad likimas paskyrė mums gyventi tarp didžiųjų tautų, kurių vadai nuo senų senovės nesivaduoja teisingumu, bet dažniausiai tik smurtu.

Juk XVIII amžiaus pabaigoje lietuvių ir lenkų tautų užgrobimas, jų valstybės išdraskymas buvo nepaprastai didelis smurtas, milžiniško masto tarptautinis prasikaltimas, už kurį ilgainiui Aukščiausiojo teisingoji ranka skaudžiai nuplakė austrus ir rusus. Išsisuko tik tretysis lietuvių-lenkų valstybės išplėšimo dalyvis — vokiečiai. Tiesa, po Didžiojo karo jie buvo parblokšti, bet nugalėtojai nepastebėjo, nežinojo, kad vokiečiai yra panašūs į legendinį slibiną su devyniomis galvomis.

Viena to slibino galvų slėgė ir mūsų tautą, ypač tuos mūsų brolius ir seseris, kurie į vokiečių rankas pateko seniai, prieš kelis šimtus metų. Ėjo amžiai po amžių, rodėsi, kad toje Lietuvos dalyje, kur Nemunas susilieja su Baltijos jūra, liko mūsų tautos tik pėdsakai, tik ženklai. Mes tačiau kitaip galvojome, mes buvome įsitikinę, kad žemutinėje Nemuno dalyje mūsų brolių tautinė sąmonė dar nevisiškai suparaližuota, dar ji rodanti šiokio tokio gyvumo. Todėl, kai 1923 metais sausio pirmomis dienomis Klaipėdos krašte pasiliejo kraujas, kai su juo ėmė plėvesuoti trispalvė Lietuvos vėliava — džiaugėsi visa tauta. Išvaduotiems iš svetimo jungo broliams ir seserims mūsų tauta atvėrė visą savo širdį, pasiryžo kuo galėdama padėti, negailėjo pastangų palengvinti jų buitį. Per 16 metų Klaipėdos krašte*) iš lietuvių pusės nebuvo padaryta jokio smurto, niekas nenuskriaustas. Taip buvo elgiamasi visų pirma todėl, kad mūsų tautoje teisingumo jausmas nėra tuščias, bet esminis dalykas. Be to, juk turėta reikalo su lietuviais, kurie juk, kaip ir mes, yra vienos tautos nariai, vieno kraujo vaikai.

Deja. Tai, ką svetimieji sužalojo per kelis amžius, negalima buvo atitaisyti per keliolika metų. Dabar, tur būt, atsiras ir tokių, kurie, jei ne žodžiu, tai nors mintyse kaltins Lietuvos politikos vairuotojus, kodėl jie nepasielgė taip ir taip, bet taip ir taip. Reikia aiškiai pasakyti, kad toksai kaltinimas niekuo negali būti pagrįstas ir tai todėl, kad Lietuvos politinio gyvenimo vairuotojai viską padarė, ką galėjo. Ir jei įvyko tai, ko esame liudytojai, tai kaltas yra čia patsai gyvenimas, prieš kurį yra bejėgės net didžiosios pasaulio valstybės.

Ta proga negalima pamiršti ir dar vienos svarbios aplinkybės. Lietuva, kaipo tauta ir maža valstybė, negali ginklu kitų pavergti, jiems laisvės atimti. Todėl, kai po keliolikos metų paaiškėjo, kad dabartinėse sąlygose negalima atitaisyti amžių padarytos tam kraštui dvasinės žalos, negalima prikelti suparaližuotos ir užmuštos Klaipėdos krašte gyvenančių lietuvių tautinės sąmonės, — teko realiai pažiūrėti į gyvenimą

Ir štai po 16 metų Lietuva vėl neteko Klaipėdos krašto, kuriame yra apie 140.000 gyventojų ir kuris savo didumu yra žymiai mažesnis už Švenčionių apskritį. Klaipėdos krašto netekimas, kaip tautiniu, savigarbos, taip ir ekonominiu atžvilgiu yra labai skaudus smūgis. To slėpti negalima. Bet negalima nesuminėti ir to, kad lietuvių tauta savo praeityje turėjo daug didesnių nelaimių. O tačiau nenusiminta, rankų nenuleista, bet ir toliau, pasitikint savo jėgomis, dirbta ir tikrai daug laimėta.

Ir dabar patirtąjį smūgį mūsų tauta didvyriškai perkentės, jis nepakirs jos energijos darbuotis savo gerovei.

*) Klaipėdos kraštas turi 2.451 kv. kilometrą Tame skaičiuje 4?6 kv. kl. jūros. Klaipėdos kraštas yra ilgas — (140 kl.), bet siauras, vietomis 15—20 kl.

Laukiama bendros anglų, prancūzų ir rusų deklaracijos

Kaip žinia, paskutiniu metu Anglijos vyriausybės nariai parodė didelį susirūpinimą dėl vokiečių agresijos Europoje.

Ryšium su tuo, anglų laikraščiai rašo, jog galima laukti bendros anglų, prancūzų ir rusų deklaracijos, kurioje bus pareikšta, kad bet kokiam naujam agresijos žygiui šitos valstybės visu smarkumu pasipriešins. Laikraščiai kalba taip pat apie galimumą sušaukti taikingųjų valstybių užsienių reikalų ministrų konferenciją. Rašydami visais tais klausimais, laikraščiai pasisako už greitą sprendimą. Ta proga pabrėžiama, kad visos britų politinės partijos remia ministrą pirmininką užsienių reikalų ministrą ir visą vyriausybę.

Dienraštis „Daily Herald" kalba apie tris projektus, kurie dabar yra aktualūs: 1) bendras tam tikro valstybių skaičiaus pareiškimas apie jų nusistatymus, jei Europoje pasireikštų naujas agresijos pavojus; 2) pasirengimas diplomatiniam bendradarbiavimui, o jei reikėtų ir kariniam bendradarbiavimui, 3) tuoj tartis ir sušaukti suinteresuotų valstybių konferenciją palaikyti taikai ir saugumui Europos žemyne.

Dienraštis „Daily Express" konstatuoja, kad Vokietijos elgesys pamokęs anglus ir kad nauja britų užsienių politikos pakraipa bus taip pat siekiama parengti ginklavimąsi daugiau pulti, negu gintis.

KAIP LIETUVA NETEKO KLAIPĖDOS

Vokietijos reikalavimai

Kaip „Aide" jau buvo rašyta, kovo 21 d. sugrįžęs iš Berlyno Lietuvos užsienių reikalų ministras J. Urbšys pranešė Lietuvos vyriausybei ir Seimui, kad Vokietija pareikalavusi grąžinti jai Klaipėdos kraštą. Jo pranešimu, Vokietijos užsienių reikalų ministras Ribentropas, pateikdamas šį reikalavimą, pridūręs, kad jei tas grąžinimas galės įvykti geruoju, susitarimo keliu, tai tokiu atveju Vokietija plačiai atsižvelgsianti į Lietuvos ūkinius reikalus Klaipėdos uoste, ir kad toks reikalo sutvarkymas geruoju patarnautų būsimiems abiejų kraštų santykiams. Vokietijos užsienių reikalų ministras pabrėžė, kad dėl susidariusio ūpo Klaipėdos krašte reikalinga yra klausimą, Vokietijos siūlomu pagrindu, spręsti labai skubiai, kad būtų išvengta visokių nesusipratimų ar net ir susidūrimų.

Lietuvos vyriausybės sprendimas

Vokietijos reikalavimą grąžinti jai Klaipėdos kraštą Lietuvos vyriausybė ir Lietuvos seimas svarstė ilgai. Ir galų gale, atsižvelgiant į bendrą tarptautinę padėtį, Vokietijos reikalavimas buvo priimtas.

Vokiečiai grasino ginklo jėga

Lietuvos vyriausybei priėmus Vokietijos reikalavimą, buvo išsiųsta į Berlyną delegacija Klaipėdos krašto perleidimo sąlygoms nustatyti. Delegacijos pirmininkas užsienių reikalų min. J. Urbšys, prieš išvykdamas į Berlyną, įteikė Vokietijos pasiuntiniui Kaune Zechlinui tokią notą:

„Pone ministre, šiuo turiu garbės jums pranešti, kad kovo 20 dieną Vokietijos užsienių ministras pateikė Lietuvos užsienių reikalų ministrui alternatyvą (dvejetą galimumų) — arba Klaipėdos kraštas bus prijungtas prie Vokietijos geruoju, susitarimo keliu, arba įvykių eiga prives prie ginkluoto prieš Lietuvą veikimo ir prašė apie Lietuvos vyriausybės nusistatymą tuo klausimu pranešti kuo greičiausiai. Turėdama prieš akis Vokietijos nusistatymą ir nerasdama kito kelio išsaugoti taikai, Lietuvos vyriausybė sutiko Klaipėdos kraštą atskirti nuo Lietuvos ir prijungti prie Vokietijos ir pasiryžusi yra pradėti derybas Klaipėdos krašto perdavimo reikalu. Pagal š. m. kovo 21 dienos Vokietijos pageidavimą Lietuvos vyriausybė tuo tikslu pasiųs į Berlyną savo įgaliotinius".

Pasirašė min. J. Urbšys.

Lietuvos ir Vokietijos sutartis

Kovo 22 d. vakarą Lietuvos delegacija jau buvo Berlyne (skrido lėktuvais). Jai nuvykus, tuojau prasidėjo derybos, kurios užtruko iki vidurnakčio. Jos užbaigtos sutarties pasirašymu. Tos sutarties turinys:

1) Versalio sutartimi atskirtas nuo Vokietijos Klaipėdos kraštas nuo kovo 22 dienos vėl sujungiamas su Vokietijos Reichu.

2) Iš Klaipėdos krašto tuojau išsikels Lietuvos kariuomenė ir policija. Lietuvos vyriausybė pasistengs, kad tas kraštas būtų paliktas tvarkingai. Abi šalys, jeigu būtų reikalo, paskirs komisarus, kurie praves neautonominių Klaipėdos krašto įstaigų perdavimą. Ryšium su valstybės suvereninių teisių pakitėjimu atsiradusiems klausimams išspręsti, o ypač ūkiniams, finansiniams, valdininkų, taip pat ir pilietinės priklausomybės klausimams išspręsti bus susitarta atskirai.

3) Turint galvoje Lietuvos ūkinius reikalus Klaipėdos uoste bus sudaryta Lietuvai laisvoji zona.

4) Šiam Lietuvos ir Vokietijos nutarimui sustiprinti ir draugiškiems santykiams užtikrinti abi šalys įsipareigoja nesiimti viena prieš kitą jėgos ir neremti pasikėsinimų, nukreiptų jėgos pavartojimu iš trečiosios šalies.

5) Sutartis įsigalioja nuo jos pasirašymo dienos. Sutartis surašyta dviem originalais lietuvių ir vokiečių kalbomis.

Sutartį pasirašė min. Ribentropas, min. Urbšys ir Lietuvos pasiuntinys Škirpa.

Prie sutarties sudarytas priedas, kuris plačiau apibūdina sąlygas, kuriomis Lietuva galės naudotis Klaipėdos uostu.

Papildant sutarties trečiąjį straipsnį, aiškinama, kad bus sudaryta Klaipėdos uosto bendrovė, kuri laisvąją uosto zoną Lietuvai išnuomos 99 metams. Atsižvelgiant į Lietuvos išleistas pinigų sumas uostui gerinti, nuoma už uosto zonos naudojimą jau laikoma sumokėta.

Kiti vokiečių pasižadėjimai

Klaipėdoje vokiečių organizacijoms ėmus užimdinėti lietuvių valdines įstaigas, visa eilė žymesnių lietuvių veikėjų suimta. Jų laukia neaiškus likimas. Tačiau reikia tikėtis, kad šis labai jautrus dalykas sušvelnės. Vokiečiai jau davė pasižadėjimą, kad Klaipėdos krašto lietuviai nebūsią persekiojami.

Kauno spauda praneša, kad kovo 23 d. Vokietijos užsienių reikalų viceministras įteikė Lietuvos užsienių reikalų ministrui Urbšiui notą, kuria užtikrino Vokietijos vyriausybės vardu, kad Klaipėdos krašto lietuviai už savo ligšiolinę priešvokišką politinę veiklą nebūsią persekiojami ir jiems už tai negresiąs joks pavojus.

Ką sako prancūzai apie įvykius Klaipėdoje

„Kurjer Warszawski" korespondentas iš Paryžiaus rašo:

„Prezidento Lebreno apsilankymas Londone ir anglų prancūzų draugiškumo manifestacijos kiek nukreipė spaudos ir politinių sluoksnių dėmesį nuo įvykių Klaipėdoje. Tačiau įspūdis dėl naujo vokiečių pasikėsinimo buvo labai didelis.

„Gal greičiausiai atsiliepė Paryžiaus birža: po vakarykščio didelio kurso pakilimo pasireiškė kitas kraštutinumas — kursas krito ir podraug sumažėjo apyvarta apie 70%. Paveikė žinios ir iš Rymo. Jos žymiai sumažino viltį, kad į italų ir prancūzų ginčą įsikištų anglai.

„Prancūzų sluoksniai, aptardami Klaipėdos perėmimą, pabrėžia, kad šis įvykis, iš tikrųjų, jų neužklupo ir jie jį iš anksto buvo numatę, bet vis dėlto jis esąs nauju tarptautinės teisės laužymu ir pasižadėjimų mindžiojimu. Jei Lietuvos Seimas, Vokietijos spaudžiamas, patvirtins įvykusį faktą, tai tarptautinė teisė vis dėlto būsianti sulaužyta, nes Klaipėdos statuto mažiausias pakeitimas reikalingas tarp kita Prancūzijos ir Anglijos sutikimo, o jų šiuo reikalu nė neatsiklausta.

„Be to, kancleris Hitleris iškilmingai buvo pasižadėjęs Čemberlenui Berchtesgadene Klaipėdos neliesti. Kalbama, kad tokį pat pasižadėjimą kancleris Hitleris turėjęs duoti ir ministrui Bekui.

„Tokioms sąlygoms esant, dabartinį Vokietijos tvirtinimą, kad Klaipėdos prijungimas esąs teisėtas kaipo dvišalis aktas, tenka laikyti nesamone, o patį pagrobimą nauju pasikėsinimu. Podraug nurodoma, kad Klaipėdos užėmimas esąs pasistūmėjimas, Lenkijos atžvilgiu nedraugiškas.

„Visa prancūzų spauda su „Temps" priešakyje gyvai esanti susirūpinusi Lenkijos būsena ir su įtempimu laukia, kaip atsilieps į įvykį Varšuvos vyriausybės sluoksniai. Laikraščiai esą įsitikinę, kad į įvykius Klaipėdoje tenka žiūrėti, kaipo į įspėjimą Lenkijai".

Lenkų spaudos nuomonė

Klaipėdos netekimas labai plačiai aprašomas visuose lenkų laikraščiuose. Aprašoma ne tik įvykių eiga, bet daug skiriama vietos ir lietuvių tautos laikymuisi.

Visi laikraščiai, be pažiūrų skirtumo, pažymi, kad lietuvių tauta sunkiuoju momentu užsilaikė kaip valstybiniai ir politiniai pribrendusi Be to, lenkų spauda rašo, kad lietuviai daugiau nenusileis ir savo valstybės neliečiamybę gins visomis jėgomis.

Kai kurie lenkų laikraščiai Lietuvą lygina su Čekija ir daro išvadą, kad šiuo atveju lietuviai pasielgę garbingiau negu čekai.

Į Klaipėdą buvo atsilankęs Hitleris

Kovo 23 d. į Klaipėdą buvo atvykęs Hitleris. Jis atvažiavo karo šarvuočiu laivu, kurį lydėjo visa eilė kitų šarvuočių.

Klaipėdoje Hitleris pabuvo per porą valandų.

Vokiečių kariuomenė įėjo Klaipėdos kraštan kovo 22 dienos vakarą. Kitą dieną ji pasiekė Klaipėdos miestą.

Lietuvos kariuomenė tuo laiku jau buvo išvykusi. Buvo likę tik Lietuvos karinių dalių atstovai, kurie turėjo perduoti vokiečių kariuomenei patalpas - kareivines ir valdinį turtą.

Lietuvių šauliai Klaipėdos krašte nuginkluoti. Jų ginklai atiduoti Lietuvos kariuomenei.

LIETUVOS SPAUDA APIE KLAIPĖDOS NETEKIMĄ

Skaudų Klaipėdos krašto netekimo įvykį Lietuvos spauda apibūdina jautriai. Visi laikraščiai tai laiko didele Lietuvos nelaime, nurodo jos priežastis ir daro savo išvadas.

Būtinybės akivaizdoje

Arčiau Lietuvos sprendžiamųjų sluogsnių stovįs Kauno dienraštis „Lietuvos Aidas“ savo vedamajame straipsnyje „Butinybės akivaizdoje“ sumini Vokietijos pateiktą Lietuvai reikalavimą grąžinti Klaipėdos kraštą ir toliau rašo šitaip:

„Atsimenant dabartinę įtemptą tarptautinę padėtį, Čeko-Slovakijos prijungimą prie Vokietijos ir, pagaliau, Klaipėdos krašto vokiečių nuotaikas, tas Vokietijos reikalavimas Lietuvos visuomenės labai nustebinti negalėjo, tačiau Lietuvai tai yra didelis smūgis. Juo labiau, kad paskutiniuoju laiku Lietuvos vyriausybė darė visa, kas tik galima statuto ribose, kad Klaipėdos krašto vokiečiai savo padėtimi neturėtų pagrindo nusiskųsti.

Antra vertus, 1928 m. Lietuva ir Vokietija pasirašė sutartį, kuria buvo nustatytos sienos tarp abiejų valstybių. Pagaliau, Klaipėdos krašto konvencija, kurią pasirašė didžiosios valstybės — Anglija, Prancūzija, Italija ir Japonija — iš vienos pusės ir Lietuva — iš kitos — suvereniteto teisės Klaipėdos krašte buvo perduotos Lietuvai. Vadinasi, Lietuvos juridinės teisės Klaipėdos krašte yra užfiksuotos tarptautinių sutarimų, kurių vieną — sienų susitarimą — yra pasirašiusi ir Vokietija. Ekonomiškai per tą keliolika metų Klaipėdos kraštas, jau nekalbant apie kitokius saitus, tvirtai suaugo su visa Lietuva. Tad Vokietijos Lietuvai pateiktas reikalavimas yra juo skaudesnis. Atplėšti Klaipėdos kraštą nuo Lietuvos reiškia sunkiai sužaloti visą Lietuvos kūną. Šį skausmą kiekvienas lietuvis pergyvens taip, lyg kad pats netektų vieno sąnario.

Žinoma, pateiktą reikalavimą buvo galima priimti ar nepriimti, bet kokios iš to pasėkos? Jei reikalavimas priimamas, tai tuomet galima išsaugoti nepriklausomybę, nes reicho užsienių reikalų ministras pabrėžė, kad tuo atveju Vokietija respektuosianti Lietuvos nepriklausomybę; jei reikalavimas nepriimamas, tai vargu ar vokiečiai atsisakytų savo sumanymą įvykdyti kitokiomis priemonėmis. Greičiausiai ne tik kad neatsisakytų, bet dar grėstų ir viso krašto nepriklausomybei. Tuo būdu Lietuva buvo pastatyta prieš dilemą: arba perleisti Klaipėdos kraštą Vokietijai arba pastatyti į pavojų visos valstybės nepriklausomybę. Tegul kiekvienas lietuvis atsako į šį klausimą pagal savo sąžinę ir pilietinę išmintį. Mums gi atrodo, kad reikėjo pasirinkti tą kelią, kuriuo eidami mes galime nustoti vieno sąnario, bet galime išgelbėti savo brangiausią turtą — laisvę. Tai yra žiauri šio momento būtinybė, su kuria kovoti mes neturime pajėgų“.

Pagaliau, laikraštis užbaigia šitaip:

„Vokietijos reikalavimas yra jėgos reikalavimas. Mums daromą skausmą mes turime didvyriškai perkęsti. Turime šiuo sunkiu momentu atsiminti, kad nuo mūsų dvasinės tvirtybės priklausys mūsų likimas. Tautos kietą valią mes ne viena proga esame parodę, parodysime ją ir šiuo metu“.

Be Klaipėdos

Kitas Kauno dienraštis „XX Amžius“ tą patį dalyką savo vedamajame strapsnyje, pavadintame „Be Klaipėdos“, nusako šitaip:

„Mūsų tautą ir valstybę ištiko naujas sunkus smūgis. — Vokietija pareikalavo perleisti Klaipėdą! Jis nebuvo mums visiškai netikėtas. Klaipėdos krašto įvykiai jau nuo rudens brandino tai, kas šiandien įvyko. Mes stovėjome prieš visokias galimybes. Karo stovio jau seniai neliko nė žymės. Klaipėdos nacionalsocialistai gavo visišką laisvę. Jie interpretavo konvenciją taip, kaip norėjo, o mūsų vyriausybė turėjo su tuo sutikti. Autonomiškumas pilnas. Mes nematėme pagrindo ir galimybės pasipriešinti tai interpretacijai.

Nacionalsocialistų vadai jau seniai pradėjo skelbti šūkius, kurie toli išėjo iš konvencijos ribų. Seimelio rinkimų proga jie nedviprasmiškais mostais rodė į anapus Nemuno. Vėliau, laimėję rinkimus, jie jau visai aiškiai prabilo, kad jų kovos tikslas yra prisijungti prie reicho. Vokietijos laikysena šiuo atžvilgiu taip pat nekėlė jokių abejonių.

Pagaliau atėjo ir lauktoji valanda. Vyriausybė buvo priversta patenkinti Vokietijos reikalavimus“.

Toliau laikraštis pažymi, kokia yra padaryta Lietuvai žala.

„Vargu bereikia minėti, koks smūgis ištinka mūsų tautą ir mūsų nepriklausomą valstybę. Netenkame savo vienintelio uosto, plačiųjų vartų į didįjį pasaulį, netenkame plaučių, kuriais per 16 metų kvėpavome. Tiek kapitalų sudėjome, tiek darbo, tiek rūpesčio, tiek širdies. Netenkame ir dalies savo tautiečių, kurie po trumpo laisvės meto atsiduria svetimoje valstybėje.

Sunku, stačiai negalima įvertinti šio momento reikšmės ir šio smūgio. Tiek naujų ekonominių ir politinių problemų iškyla prieš mūsų akis“.

Ir laikraštis užbaigia, raginimu nenusiminti, sakydamas:

„Tačiau ir šią valandą mes nieko kito negalime pasakyti, kaip tiktai kviesti visus tautiečius nepulti desperacijon, nenuleisti rankų. Mes gyvensime nepriklausomi. Dirbsime, aukosimės ir jokių kliūčių nepabūgsime. Su darbo nuotaika, didelio pasiaukojimo dvasia, nepriklausomybės meile iki mirties mes pasiliekame naujose savo valstybės ribose.

Tik vienas kelias į ateitį — susitarti, susiburti visiems, visiems!“

Nuotaika Klaipėdoje

Trečias Kauno dienraštis „Lietuvos Žinios“ aprašo, kas darėsi Klaipėdoje kovo 21 ir 22 dienomis.

„Lietuvos Žinios“ rašo: „Jau nuo vakar pietų Klaipėdoje jaučiama įtempta nuotaika.

Daugelis lietuvių keliasi į Didžiąją Lietuvą, tačiau neužtenka susisiekimo priemonių. Traukiniuose negalima sutilpti, o sunkvežimių ir kitų priemonių tėra nedaug, ir tos pačios sunkiai prieinamos. Taip pat kainos už susisiekimo priemones labai pakilo. Daugelis važiuoja į Didžiąją Lietuvą dviračiais, palikę turtą, arba net eina ir pėsti. Mieste nepaprastai didelis judėjimas, kokio Klaipėdoj niekuomet nebuvo.

Ordnungdinsto ir SA nariai ragina lietuvius trauktis iš Klaipėdos, nes paskui būsią vėlu, o policija, kurios skaičius žymiai padidintas, gyventojus ramina, ragina niekur nevažiuoti. Ji sako: Lietuva turinti teisę naudotis Klaipėdos uostu ir ta teisė jai paliekama. Veiksią lietuviškos įmonės, kurioms būsią reikalinga žmonių.

Mokyklose mokslas nutrauktas, taip pat sustojo ir kai kurios įmonės. Lietuviai darbininkai šiand en nėjo į darbą, o prašė, kad įmonių vadovybės išmokėtų jiems iki šios dienos atlyginimą.

Susikalbėti telefonu su Didžiąja Lietuva ir pačiame Klaipėdos mieste labai sunku, nes telefono stotis perkrauta darbu.

Daugelis Klaipėdos namų pasipuošė Vokietijos vėliavomis su svastika. Nuolat skamba bažnyčių varpai ir kaukia fabrikų sirenos“.

Lietuvos nekaltinkime

Lietuvai netekus Klaipėdos krašto kyla klausimas, kas reikėtų kaltinti, kad to susilaukta. Ir šį klausimą atsakyti nelengva. Vienas gali kaltinti Lietuvą, kitas visą bėdą gali suversti Vokietijai, trečias—didžiosioms valstybėms ir t.t.

Šio klausimo plačiau nesvarstant iš karto reikėtų pasakyti, kad už Klaipėdos krašto netekimą Lietuvos kaltinti negalima. Juk buvo laikai, kada Klaipėdos krašto lietuviai ir vokiečiai nieko nesiskundė. Ir pati Vokietija tuomet buvo patenkinta, kad šis kraštas iš prancūzų rankų atiteko Lietuvai. Bet tai buvo laikai, kada Vokietija buvo silpna, kada iš jos neplaukė Lietuvon jokia kurstomoji mintis. Vėliau kitoms valstybėms atleidus varžtus ir įsigalėjus Hitleriui—visa pakitėjo. Pakėlė galvas ne vien Vokietijos, bet ir kitų kraštų vokiečiai.

Ką gi darė Lietuva? — Visa, ką galėjo. Pakėlus vokiečiams galvas, pradžioje Klaipėdos krašto vokiečiams Lietuvos vyriausybė buvo švelni. Vokiečiams nepatiko. Jie tai palaikė Lietuvos silpnumu. Tokią taktiką kritikavo ir lietuvių visuomenė. Vėliau buvo imtasi griežtų priemonių. Gubernatorius Navakas už „geležinės“ tvarkos įvedimą triumfavo Lietuvių visuomenė jį didvyriu laikė. Ir kas pasirodė? Dabar visiems jau aišku, kad ir Navako politika nebuvo sėkminga. Dėl jos net buvo suirę Lietuvos Vokietijos santykiai, ir Lietuvai visa tai brangiai kaštavo.

Pagaliau, nuo praėjusių metų rudens Klaipėdos krašto vokiečiai turėjo visišką laisvę. Ką norėjo, tai ir darė. Ir to jiems nepakako. Matydami Hitlerį lengvai imant kitus kraštus, ir jie panoro būti paimami. Nepaisydami Lietuvos suvereninių teisių, jie šaukte šaukė Hitlerio pagalbos ir paramos. O Hitleriui to ir tereikėjo. Pagalba buvo pažadėta. Klaipėdos krašto vokiečiai pasijuto jau nebe Lietuvos piliečiai. Jų vadas Dr. Neumanas kovo 17 d. krašto seimelio atstovams viešai pasakė: „Už mus stovi Vokietijos Reicho vadas“.

Ir kai Hitleris pareikalavo Klaipėdos kraštą jam atiduoti, argi Lietuva, kitų neremiama, vien savo jėgomis galėjo priešintis?

Pagaliau, dėl Klaipėdos krašto galėjo reaguoti ir signatarinės valstybės — Prancūzija, Anglija, Italija ir Japonija, o vis dėlto nereagavo.

S.

Klaipėdos įvykių atgarsiai Varšuvos Seime

Kovo 22 dieną Lenkijos Seimas svarstė savo metu pasirašytą prekybos sutartį tarp Lenkijos ir Lietuvos. Svarstymo metu pranešėjas atstovas Lechnickis išsitarė:

„Svarstomoji sutartis numatė abiejų valstybių bendradarbiavimo pagilinimą Klaipėdoje. Pastarosios valandos parodė, kad sutartis per tolimesnes derybas būsianti svarstoma. Negaliu nutylėti apie tai, kas gal išeina iš šio susitarimo ribų, bet jungiasi su visuma mūsų santykių su Lietuva.

Prieš porą dienų netoli mūsų tapo sutvarkyti santykiai tarp dviejų nelygaus stiprumo kaimynų tokiu būdu, kuris nebuvo taikomas jau per keliolika kartų. Šiandien rytą vėl gavome žinią apie nutarimą, kuris akivaizdoje realių sąlygų mūsų kaimynui lietuviui nelengva buvo priimti. Šiose sąlygose juo svarbiau mums prisiminti, kad prieš porą dienų suėjo metai, kada buvo sutvarkyti kaimyniniai santykiai tarp laisvosios lietuvių ir laisvosios lenkų tautų visiško abiejų tautų pagrindinių dėsnių gerbimo. Šie metai padėjo mums tarp kita suprasti abiejų valstybių bendradarbiavimo vertę. Teleista bus man akivaizdoje paskutinių įvykių pareikšti nepalaužiamą įsitikinimą Aukštųjų Rūmų (Seimo-*Red.*) vardu, kad kelias, kuriuo einame, ateityje nuolat turėsiąs salygas gero abiejų valstybių ir abiejų tautų bendradarbiavimo išsivystymui“.

Pranešėjo kalba buvo palydėta Seimo atstovų ilgu ir triukšmingu plojimu.

IGNAS ŠEINIUS 11)

JUZULIS ĖGLIS

Juzulis veikia iš savo tamsios, stalu pridengtos kertės, jau dviem naujais brauningais. Faivelis Bermanas stovi iš vienos durų pusės, Pranas Stungis — iš kitos, ir abu taburetėmis susitinka svečius. Juzulis mato—iš pasuolės kas šaudo in langus. Nejau koks proto netekęs bolševikas? Ne, Jurgis Bruzgulis kruvinu veidu, kruvina ranka taikliai sveikina kiekviena galvą, lange pasirodžiusią. Šūvio dovanai nepaleidžia, nepasiskubina.

Juzulis arčiau dirstelėja. — Jurgiui kraujas sunkias iš burnos, visa, dešinioji ausis jam nuplėšta.

Pasimiršo, tur būt, Juzulis akimirksnį: iš priešingos sienos lango, tik ranka iškilusi viršum palangės, paleidžia jo pusėn šūvį. Jam sudiegia šone, kaip bitės įgelta. Ir pats nepajunta, kaip sugniūžta kampe. Tik šalta kairiam šone, ir langai akyse pradeda ratu suktis. Jis dar aiškiai girdi arklių kanopų dundesį ir šūkius: vytis, supt, nei vieno nepalikt! Šūviai, neilgai trukus, nutilsta, kanopų dundesys ir pažįstami balsai, rodos, lekia, — taip greitai artėja.

Mato kaip pro brėkštančią ūkaną, kaip Pranas Stungis ir Faivelis Bermanas trenkia taburetes aslon ir vienu didžiausiu išlekia priemenėn. Viduje pasigirsta Juozo Kuodžio, Stepo Šalnos ir kitų šilti balsai.

Skubios rankos atkelia Juzulį iš kertės, paguldo ant stalo, prasega švarką, marškinius. Visa tai jis mato ir girdi. Nors kaip pro ūkaną. Bet staigiu šuoliu atsisėda Juzulis stačias tarp draugiškų, susirūpinusių rankų, šypterėja:

— Matyt, dar esu gyvas. Bus gerai!

— Peršauti tik raumenys, — nustebo Petras Margelis.

Ir tuoj visi nuliūsta, kai pamato, kad Jurgis Bruzgulis pastyra pasuolėje. Išneša jį, padeda eilėn pavieškelėje. Ilga eilė, kokios kapos vyrų. Bet ji rodo naują didelį laimėjimą. Bolševikų pulkas sunaikintas, šimtai užmuštų, dvigubai tiek sužeistų. Nedaug kas pabėgo, palikę ginklus ir šovinius.

Juzulis džiaugiasi, kad ir jis, pagaliau, sužeistas, krauju pakrikštytas. Tik jam truputį gėda, kad dėl tokios menkos žaizdos buvo tik tik nenustojęs sąmonės.

IX

Visi vyksmai pagreitėjo po laimėjimo ties Šaltabrasčiu. Bolševikų būriai in visas puses toliau atsitraukė, Juzulio Ėglio užimamas plotas padidėjo beveik dvigubai. Dabar visos penkios parapijos ir kai kur nemaži pakraščiai kitų jo žinioje.

— Greitai galėčiau būti dekonas, jei būčiau kunigas, — šypsosi Juzulis.

Tik Juzulis iš visur girdi, kad atsitraukę bolševikai dabar rūsčiai pulti žymiai didesnėmis jėgomis. Nuo Žąslių ateina kiniečių ir kirgizų maišytas pulkas ir latvių šauliai. Yra žinių, kad jau arti Neries. O nuo Dubingų per miškus laužiasi gudai ir rusai. Nepasiskubins — dar kiečiau jį atitvers nuo iš Ukmergės atslenkančių lietuvių. Galės kaip replėmis sugniaužti.

Kad ir gresia pavojai, Juzulio vardas skambiau garsėja. Senos moterys nuo dešimties kilometrų ateina pažiūrėt, kaip jis atrodo, kad geriau galėtų Dievui pasimelst. Bet atsiranda ir nepasitenkinimo. Petras Margelis pradeda girtis, kad jis savo kulkosvydžiais laimėjo Šaltabrasčio mūšį. Jį palaiko tik vienas kitas jaunų puskarininkių. Kai kas puskarininkių skleidžia insitikinimą, kad kaimo berniokas, nebaigęs nei vidurinių mokslų, nesusidūręs su strategijos dėsniais, gali pagaliau tik inklampinti visus. Ateina in Juzulį kaimo berniokai neretas anksčiau jo nematęs, ir pasakoja, ką girdėjo.

— Žinoma, kad aš nenusimanau apie karą. Tegul ateina kas ir pasisako, kad imsis jums vadovauti, mielai pasitrauksiu,—ramiai, intikinančiai atsako kiekvienam Juzulis.

Nuo tokios ramumos ir šiltai spindinčių akių šypsenos kiekvienam išsiblaško paskutinės abejonės. Nieko neintikina ir mokslingesnių puskarininkių žodžiai, kad Juzulis Ėglis neretai be reikalo rizikuoja save ir kitus. Būtų buvę geriau pasilaikyti Vimpelį ir tuo pačiu pulti Šaltabrastį. Būtų reikėję mažiau aukų. Tokie žodžiai kaip tik daugiau parodo kaimo borniokams, kad niekas ten nesiryš, kur drįsta Juzulis Ėglis.

Vis dėlto numano Juzulis Ėglis, kad jei tik jam kur nepasiseks, kažin, ar daug kas in jį ateis pasakoti, ką girdėjęs. Šitie menkniekiai jam galvos negraužia, vis dėlto gal bus geriau būti atsargesniam. Ir skubinti.

Šįryt anksti iš Ukmergės pusės buvo ties Juzulio stovykla atskridęs lėktuvas. Skraidė žemai, ratais aplink sukaliojosi. Visi pažino, kad savas. Ne iš Vyčio ženklų, — iš ko kito nujautė, kad ten lėktuve sėdi du vyrai, kurie džiaugiasi, kas čia sukilusiųjų nuveikta. Berniokai stojosi ant arklių, lipė medžiuosin, kad tik kiek iš arčiau pamatytų savus lakūnus.

Juzulis, sekdamas lėktuvą, susimąstė. Kur galėtų dabar būti sesuo Rūta? Gal ją tikrai bolševikai nužudė? Juk negalėjo ji tiek iškęsti, visas keturias savaites nieko nepranešus iš anapus!

Naujai užimtoje srityje Juzulis pats ir jo draugai visų išklausinėjo, ar kas nematė Rūtos. Niekas nematė nei negirdėjo.

Gal insmuko kur kokion akėtėn, keliaudama naktimis? Gal kas kito, dar baisesnio atsitiko? — Gal Dievas jam atkeršijo dėl keturių liūne inmerktų bolševikų? Tik ar gali Dievas keršyti dėl girtų bolševikų?

Ne, Juzulis tik kuo kitu dabar rūpinasi. Šaltabrasčio laimėjimu jis yra pasiekęs Vilniaus Ukmergės vieškelį. Juo turi kuo greičiausiai su savaisiais, su Lietuvos kariuomene susijungti.

Per pietus atneša jam Juozo Kuodžio būrio karys jo stovyklon miške laišką.

— Iš lėktuvo mums išmetė.

Juzuliui Ėgliui adresuotas. Didžiulis baltas drobinis vokas, su akmenukais kampuose. Juzulis atsistojęs, neskubėdamas perskaito laišką.

Rūta gyva, daug kartų bandė prasiveržti, nepasisekė. Tik kartą jai pasisekė nušauti du bolševikus. Brolis Adomas — karininkas nuo Ukmergės atžygiuojančiame pulke. Tikram pulke.

Pulkininkas praneša, kad džiaugiasi jo, Juzulio Ėglio, žygiais. Prašo jį šiąnakt pasiruošti pulti Vilniaus Ukmergės vieškeliu. Ukmergės kryptimi. Kai rytoj tarp keturių penkių rytą atskridęs lėktuvas apsisuks dvėm ratais, bus ženklas tuojau pulti. Jei trimis, reikės vieną dieną dar lukterti.

Juzulis nežymiai, bet ir pusiau patenkintai šypterėja. Pulkininkas, tikras pulkininkas, pripažįsta jo nuopelnus, oru siunčia jam laišką, kviečia drauge priešo pulti.

Kai jis po keliolikos minučių duoda ruošos insakymą, saviškai susimąsto kiek naujų invykių angoj:

— Pamėginsiu, ar ką tikrai galiu, dar kartą.

(B. d.)

Tarptautinė padėtis

„Aide“ ir trumpai suglaustomis žiniomis ir ilgesniuose straipsniuose stengiamės skaitytojams duoti kuo tikslesnį politinio gyvenimo vaizdą. Žemiau dedame iš Kauno dienraščio „XX Amžius“ straipsnio dalį, kurioje taip pat yra kalbama apie tarptautinę Europos padėtį. Nors autorius savo straipsnyje kalba apie įvykius iki šio mėn. 21 dienos, tačiau pravartu bus susipažinti su pagrindiniais Europos politinio gyvenimo klausimais.

Tame straipsnyje tarp kitko skaitome:

„Praeitą savaitę, per palyginti, labai trumpą laiką, vos kelių dienų tarpą pasaulis susilaukė tiek staigmenų, jog susivokti dėl tų įvykių susidariusioje naujoje padėtyje yra ne tik nelengva, bet, rodos, stačiai neįmanoma. Šitą padėties netikrumą bei chaotiškumą didina dar ir tai, kad ją daro chaotingą ne tik patys įvykiai, bet ir tai gal dar su didesniu laipsniu — nepaprasta, gera ar pikta valia prasimanyta netikrų žinių fabrikacija. Būdamas toli nuo politinius vyksmus sprendžiančių centrų, žurnalistas tiesiog nežino, kuriomis iš jų galima bent šiek tiek pasitikėti, kurios iš jų reiškia tikrą faktą tendenciją, o kurios yra tiktai situacijai sudrumsti skirtos. Nenuostabu užtat, kad vartant didžiosios pasaulio spaudos lapus ne tik įvairiuose, priešingų krypčių laikraščiuose, bet ir viename ir tame pačiame laikraštyje galima užtikti vieną kitai prieštaraujančių žinią, vieną kitai prieštaraujančių žinių interpretaciją.

Skaitytojui, be abejo, žinomi tie faktai, kurie jau yra tikrai įvykę, taigi, dėl kurių ir nebetenka abejoti; žinomi ir tie įvairūs spėliojimai, kuriais spauda nori įprasminti šiuos faktus arba atspėti tolimesnę įvykių raidą. Tad ir mums belieka, sekant kitų pavyzdžiu, pabandyti sureziumuoti tai, kas kitų yra šios dienos tarptautinės situacijos reikalu pasakyta, ir pasistengti situaciją įvertinti Lietuvos interesų požiūriu.

Čeko-Slovakijos kaip nepriklausomos valstybės nėra; dvi josios dalys — Čekija ir Slovakija — inkorpuotos Vokietijon. Karpatų Ukraina priklauso Vengrijai. Žurnalistai ir politikai stato sau klausimą: kuria gi kryptimi eis artimiausioje ateityje tolimesnis vokiečių ekspansijos tarpsnis?

Jei galima pilnai pasitikėti žiniomis apie ultimatyvine forma pateiktus ekonominius reikalavimus Rumunijai, apie Vengrijos tariamą ar tikrą norą naudojantis proga atsiimti iš rumunų Transilvaniją, kurioje gyvena per pusantro milijono vengrų, tai galima būtų manyti, jog vokiečių ekspansijos artimiausias žingsnis eis ta pačia pietų-rytų kryptimi, kitaip tariant, Rumunijos žibalo versmių ir Juodųjų jūrų kryptimi. Kad šitokis eventualumas yra galimas, leidžia manyti dvi aplinkybės: vengrams buvo leista be jokių iš vokiečių pusės kliūčių pasiimti Karpatų Ukrainą. Tai viena. Toliau, Vengrija, kaip žinoma, kiek pirmiau jau yra prisidėjusi prie antikominističio pakto, kitaip tariant, prie Berlyno — Romos — Tokio trikampio. Matyt tai buvo sąlyga, kad galėtų gauti taip norėtą Karpatų Ukrainą ir išvengti Čeko-Slovakijos likimo — bent taip staiga ir tokia forma, kaip tat yra atsitikę su čekais.

Jei žinios apie Vengrijos ir jos santykius su Berlynu yra tikslios, tai reikia manyti, kad reichui sekiant Juodųjų jūrų Vengrija bus priversta padėti vokiečiams perleidžiant jojo kariuomenės dalinius per savo teritoriją ir tuo žymiai sutrumpinant tų dalinių maršruto ilgį iš Vienos į Bukareštą. Žygiuoti per Vengrijos žemes būtų Vokiečių armijai ir tuo patogu, jog būtų einama per derlingąsias Vengrijos žemes: ji ten pat vietoje rastų pakankamų jai reikalingo maisto išteklių.

Jei žinios yra tikslios, tai šitokios galimybės sudaro ypatingai sunkią padėtį Rumunijai. Rumunija, kaip žinoma, atsisakė patenkinti Vokietijos reikavimus ir mobilizuoja savo atsarginius. Vadinasi, taisosi pasipriešinti vokiečių spaudimui. Suprantama, jog viena prieš vokiečių pajėgas Rumunija yra bejėgė atsispirti. Ji šaukiasi Anglijos, Prancūzijos paramos. Ar prašomoji parama jai bus suteikta ir kokia forma, šiandieną sunku tikrai pasakyti, bet kokia toji parama bebūtų, natūrališkesnė ir dėl to vaisingesnė ji galėtų būti tada, jeigu Rumunijai pavyktų savo pasipriešinimo akcijai suburti vienon talkon Lenkiją, Jugoslaviją ir Vengriją.

Kad vengrai rumunams vargu begali padėti bent neutralumą išlaikydami, rodos, netenka abejoti; bent taip verčia manyti visa tai, kas šiandien yra žinoma. Taigi, pirmutinę ir greičiausiai netarpinę paramą Rumunijai galėtų suteikti Jugoslavija ir ypatingai Lenkija.

Taip atrodo, bendrais bruožais piešiant, esamoji padėtis. Bet jei tuo norėtumėm pasitenkinti, tai šis mūsų schematiškas padėties vaizdas būtų labai nepilnas. Čia paminėtųjų įvykių galimoji eiga būtų realizuota tik tada, jei be čia minėtų politinių veiksnių nebūtų dar kitų, kurių energingas pasireiškimas gali būti lemiamas dabartinėje padėtyje. Čia turime galvoje Paryžių, Londoną, Vašingtoną ir Maskvą. Kaip šie stambūs politiniai veiksniai jau pasireiškė šitame konflikte, skaitytojas jau žino. Kaip ir kokiu būdu tie patys veiksniai pasireikš artimiausioje ateityje, nėra žinoma, bet vis dėlto galima apytikriai spėti iš to, kas jų jau padaryta ar tikrai manoma daryti. Kaip ten bebūtų, viena yra aišku — kad Vokietija bent tuo tarpu neturi gavusi iš jų savo veiksmams carte blanche ir dėl to turės itin atsidėjusi sekti minėtų sostinių žingsnius ir juos rimtai vertinti. Padėtis yra labai tragiška, bet, rodos, ne be išeities. Žinoma, sutinkant, kad ir viena, ir kita pusė turi neabejotiną norą išsaugoti taikai.

Akivaizdoje šitokios sunkios, labai komlikuotos padėties Europoje, yra itin nelengva rasti tą kelio vidurį, kuriuo eidamos ypač mažosios valstybės, tarp jų ir Lietuva, išves savo valstybes iš joms gresiančio pavojaus. Kokie bebūtų artimiausiomis dienomis įvykiai, kalbant apie Lietuvą viena yra aišku; kad mūsų tauta visų pirma tinkamai suprastų momento svarbą, momento rimtumą ir jo pavojingumą. Tas supratimas ypatingai šiandien mums labai svarbu turėti, nes, deja, per trumpas mūsų tėvynės nepriklausomas gyvenimas nespėjo ne tik mūsų liaudžiai, bet ir daugumai mūsų inteligentijos, ypač josios jaunesniajai daliai, suteikti tos politinės kultūros, be kurios jokia rimta, objektyvi, reali užsienio politika neįmoma“.

Iš „XX A.“

Dėl vadovų po Vilnių

Sutvarkius santykius tarp Lietuvos ir Lenkijos, Vilniuje pasireiškia turistinis pagyvėjimas. Pav., praėjusią vasarą Vilniuje apsilankė gan daug mūsų tautiečių iš Lietuvos ir Amerikos. Vieni lankosi Vilniuje jau nebe pirmą kartą. Daugelis čia yra ilgiau ar trumpiau gyvenę. Kiti betgi pamato Vilnių tiktai pirmą kartą. Čia gyvenusieji turistai žino maždaug visas svarbesniąsias miesto ir apylinkių įdomybes, žino vieno kito paminklo istoriją. Bet pirmą kartą atvykstantieji turistai, ypač iš Amerikos, nieko apie Vilniaus ir apylinkių istorinius paminklus nežino. Jie žino tik vieną, kad Vilnius yra lietuvių tautai šventas miestas. O tasai Vilniaus šventumas yra kaip tik istoriniuose miesto paminkluose. Ir, be abejo, kiekvienam atvažiavusiam norisi apžiūrėti, pažinti visas svarbesniąsias Vilniaus įdomybes.

Iš čia iškyla tam tikros pareigos mums, vilniečiams. Mes, ne kas kitas turime padėti pažinti atvažiuojantiems Gedimino sostinę. Kiekvienas lietuvis iš kitur atvykęs turėtų rasti ką nors vietinių lietuvių, kuris pavedžiotų jį po Vilnių ir parodytų, kas verta pamatyti. Parodyti dar maža. Turėtų būti tiksliai nupasakota to ar kito istorinio paminklo praeitis. Juk žinoma yra, kad vienaip gali papasakoti apie istorinius Vilniaus paminklus lietuviai, kitaip nelietuviai. Lygiai kaip nevienodai aiškinama ir lietuvių tautos istorija. O juk mums labai svarbu, kad kiekvienas mūsų tautietis, apsilankęs Vilniuje, gautų tikslių, tikrų, o ne iškraipytų ar suklastotų žinių. Be istorinių paminklų yra dar Vilniuje nemaža meninių paminklų, apie kuriuos taip pat galima daug ką pasakyti.

Savaime suprantama, kad norėdami tinkamai patarnauti savo tautiečiams, atvykstantiems aplankyti Vilnių, turime suorganizuoti kokį nors vadovų po Vilnių biurą ar ką nors panašaus. Pirmiausia betgi reikalinga būtų suruošti tam tikri vadovų po Vilnių kursai. Nebus perdėta, jeigu pasakysime, kad yra nemaža vilniečių, kurie Vilniaus dar kaip reikiant nepažįsta. Šiaip jau atrodo, kad Vilniuje nė vienas nepaklystumėm, ir žinome, kad čia yra toki ir kitoki istoriniai paminklai, bet kai reikia žmogų pavedžioti ir jam ką nors parodyti bei papasakoti, tai ir nedaug tegalime pasakyti, o neretai pasitaiko ir stambių netikslumų.

Reikėtų tad šis reikalas kaip nors sutvarkyti. Mano manymu, pirmiausia būtina surengti tam tikri praktiški vadovų po Vilnių kursai, o paskiau įsteigti nuolatinis vadovų po Vilnių biuras, kurian galėtų kreiptis kiekvienas atvykęs svečias, norįs pažinti mūsų miestą.

A. P.

Kaip buvo okupuota Praha

Šiomis dienomis į Kauną sugrįžo iš Prahos dr. Kaškelis, kuris buvo Prahoje, kai ji buvo vokiečių okupuota. Dr. Kaškelis savo įspūdžius papasakojo „XX Amžiaus“ bendradarbiui.

Štai ką pasakoja dr. Kaškelis:

— Čekai, dar prieš išvažiuojant į Berlyną dr. Hachai ir ministeriui Chvalkovskiui, mėgino su vokiečiais sureguliuoti savo santykius diplomatiniu keliu. Derybos baigėsi, tuo, kad respublikos prezidentas ir užsienių reikalų ministeris buvo iššaukti į Berlyną. Juodu išvažiavo iš Prahos vakare 9 val., o vokiečių kariuomenė tą pačią naktį jau įžygiavo į Čekijos teritoriją. Man rodos, kad Hachos sutikimas ar nesutikimas neturi jokios reikšmės, nes jis buvo pastatytas prieš įvykusį faktą. Prahoje manoma, kad vokiečiai taip skubėjo okupuoti Čekijos teritoriją todėl, jog manė, kad gali jon įsibrauti lenkai.

— Bet juk čekai galėjo ir be Hachos pasipriešinti. Ką gi galvojo jų generolai?

— Pirmiausia jie buvo perdaug palaužti pereito rudens įvykių ir Slovakijos atsiskyrimo dabar. Antra, vokiečiai juos parbloškė savo žaibišku tempu, kuris neleido, net susivokti, kas dedasi. Trečia — čekai, kurie nepaprastai yra įpykę ant anglų, vokiečius net nelaikė savo mirtinais priešais: dalis į vokiečius žiūrėjo kaip į draugus. Na, pagaliau reikia pastebėti, kad čekams trūko idealizmo: per daug didelį materialistai jie buvo.

Koks buvo staigus vokiečių veikimas, galima spręsti iš to, kad daugelis Prahos gyventojų, kurie neturėjo radijo aparatų, nesuvokė kas čia darosi net kovo 15 dienos rytą, kada Prahos gatvėmis jau žygiavo vokiečių armija. Policijos vadovybė ir centrinės įstaigos Prahoje vokiečių rankose jau buvo ryto 7 val. Kariuomenė įžygiavo apie pusę dešimtos. Prieš kariuomenei pasiekiant Prahos gatves, buvo išleistas generolo Gaydos įsakymas nesipriešinti vokiečiams. Čekų laikraščiai išleido extra telegramas, kad kraštą okupuoja vokiečių kariuomenė.

— Kaip Praha sutiko okupaciją?

— Į šitą klausimą aš jau nesugebėsiu atsakyti, — sako dr. Kaškelis. — Bet koks reiškiąs siaubą, nusiminimą, nevilti žodis tos nuotaikos, kurią gyveno tą momentą Čekų sostinės gyventojai, nusakyti negali. Moterys verkė ir alpo gatvėse, vyrai stovėjo tartum suakmenėję. Vaizdas buvo šiurpus. Vokiečių armijai pradėjus žygiuoti Prahos gatvėmis, prie kai kurių namų pasirodė vėliavos su svastika; su tokiomis vėliavėlėmis gatves užplūdo vokiečiai — daugiausiai studentai ir gimnazistai. Jų čia tiek prisigrūdo centrinėje gatvėje, kad vokiečiai net turėjo sustabdyti laikikinai kariuomenės voras. Savo džiaugsmą Prahos gyventojai vokiečiai reiškė isteriškai. Čekai tuo tarpu švilpė, rodė kumščius, o vienoje vietoje pora žmonių pradėjo giedoti čekų tautos himną. Giedotojų būrys augo akimirkomis, ir pagaliau jį giedojo tūkstantinės minios. Tai buvo kažkas neapsakoma ir neaprašoma: himno žodžiai maišėsi su aimanomis ir ašaromis, kurios plūdo iš kiekvieno akių. Giedojimas buvo toks galingas, kad nebuvo girdėti nei isteriškų vokiečių šūkavimų, nei kariuomenės motorizuotų dalių bildėjimo į gatvės grindinį.

Nepaprastai jaudinanti scena vyko ir prie Nežinomojo Kareivio kapo, kur susirinkusios minių minios raudojo. Čia kiekvienas — pradedant apdriskusiu vaikučiu ir baigiant aukštu inteligentu — pirko gėleles ir jomis klote nuklojo tautos šventenybę.

— Ar čekų kariuomenė savo aktyvumo neparodė?

— Čia tai jau įvyko tikra tragedija... Parodė ir dar kokį veiklumą. Ji išėjo į gatves ginkluota šautuvais su durtuvais ir žygiuojančiai vokiečių armijai darė kelią, nes centrines gatves buvo plūste užplūstos čekų raudančių minių. Tai buvo tikra likimo ironija. Tiesa, jie su minia buvo labai mandagūs, tačiau vis dėlto nors ir tokia mandagia forma prieš savuosius buvo išėję su durtuvais... Galimas dalykas, kad miniai reaguojant kitaip, tie durtuvai būtų buvę ir panaudoti... Tos pačios dienos vakarą paleisti čekų kareiviai su ryšulėliais po pažastimis arba su mažais daiktiščiukais iš kareivinių ėjo namo savais keliais. Jų pareiga tėvynei buvo baigta...

— Kaip jautėsi čekų karininkai?

— Reikia pripažinti, kad jie taip pat pasitenkino ašaromis. Kadangi, vokiečiams okupavus Prahą, nebuvo galima iš jos išvažiuoti be atskiro okupacinės armijos vado leidimo, tai ir man teko eiti į buvusius Čekoslovakijos karo ministerijos naujuosius rūmus, kur ir buvo apsistoję okupacijės armijos vadovybė. Nuėjęs pamačiau šitokį vaizdą: čekų aukštieji karininkai iš savo stalčių ėmės tuos daiktus, kuriuos jiems leido pasiimti, ir juos dėjos kas į kišenes, kas į valizėles ar portfelius; dar karininkams beimant iš stalčių ir spintų savo daiktus, vokiečių kareiviai jau stovėjo su šluotomis ir laukė, kada galės pradėti šluoti. Išeinančius iš savo buvusių kabinetų čekų karininkus lydėjo vokiečių kareivių šluotų čeženimai į parketą ir dulkių debesėliai. Karininkai ašarojo. Ašarojo ir prie ministerijos rūmų susirinkę čekai civiliai.

— Kaip elgėsi vokiečiai Prahoje?

— Turiu pasakyti, kad labai džentelmeniškai. Bent taip buvo gatvėse. Pavyzdžiui, čekų darbininkai kai kur tyčia vokiečiams darė kliūtis: sustodavo su vežimais ar sunkvežimiais ir tyčiomis delsdavo, kad paerzintų vokiečius. Pastarieji dėl tokio čekų elgesio nereiškė jokio nepasitenkinimo ir laukė kantriai, kol čekai nustums rankomis savo sunkvežimį ar kurį kitą griozdą. Iš viso vokiečiai viešose vietose elgiasi taip, tartum jie būtų svečiai ar turistai. Net gatvėse nėra daug ginkluotų patrulių, tankų ar šarvuočių: vienoje kitoje svarbesnėje vietoje stovi šarvuotis, tačiau ir tas atrodo tik parodai išstatytas. Stipri apsauga buvo matyti tik pirmąją okupacijos dieną.

KORESPONDENCIJOS

Švenčionių apskr.

Zalavas, Pabradės valsč. Šią vietą lenkai vadina Zułów. Kaip žinia, čia yra gimęs pirmasis atgimusios Lenkijos maršalas J. Pilsudskis.

Dabar Zalave daug kas yra naujo: graži geležinkelio stotis, nauja septynių skyrių mokykla, malūnas ir iš Vilniaus į Švenčionis einąs plentas.

Šiemet čia yra susidaręs komitetas, kuris rūpinasi koplyčios pastatymu. Tai būtų Pavoverės parapijos filija. O jeigu susirastų daugiau kaip tūkstantis norinčių atskiros parapijos, tai ir tai galėtų įvykti. Koplyčios statymo darbas jau pradėtas.

Šios apylinkės gyventojų daugumas yra lietuviai. Dar daug yra ir rusų. Lietuviai gyvena šiuose sodžiuose: Daumiliuose, Žardeliuose, Sakmuose, Šutuose, Juzinoje, Družulėnuose ir Paglūšėje.

Naujos parapijos sumanytojai yra lenkai. Bet jie norėtų naujon parapijon pritraukti ir čia sužymėtus lietuviškus sodžius. Tačiau lietuviai nesitiki, kad naujos parapijos bažnyčioje pamaldos būtų laikomos ir lietuvių kalba ir todėl nešiojamo prašymo nepasirašo.

Briedis

Rėkučiai, Kaltinėnų valsčiaus. *Sen ūnijos rinkimų atgarsiai.* Šio mėnesio 13 d. Švenčionių Miesto Teismas nagrinėjo kelių rekutiečių bylą. Keturi asmens buvo kaltinę Augustiną Lapėną, kad jis per seniūnijos tarybos rinkimus jiems neva pakenkęs ir sutrukdęs patekti į seniūnijos tarybą.

Teismas teisė už akių, nes pats kaltinamas A. Lapėnas dėl ligos bylos nagrinėjime nedalyvavo. Teismas turėjo progos daugiau išgirsti vien priešingos pusės parodymų. O vis dėlto A. Lapėnas išteisintas.

Be reikalo buvo keliama tokia byla. Ar negalima buvo tokie nesusipratimai išaiškinti savo tarpe?

Tautininkas.

Viln.-Trakų apskr.

Rudnia, Varėnos valsč. *Byla dėl knygų.* Pas buv. „Ryto“ pradžios mokyklos mokytoją Joną Mudėną 1937 metais valdžios saugumo organai buvo padarę kratą ir iš jo paėmę 25 lietuviškas knygas.

Vėliau J. Mudėnas buvo paimtas į Vilniaus Lukiškių kalėjimą, iš kur po kelių mėnesių buvo paleistas be jokios teismo bylos.

J. Mudėnui išėjus iš kalėjimo, 1938 m. lapkričio mėnesį jis buvo ištardytas dėl pas jį rastų lietuviškų knygų. Tardant buvo kaltinamas, kad jis tas knygas esąs parsigabenęs iš Lietuvos valstybės kontrabandos būdu. Tų pačių metų gruodžio mėnesį jis buvo už tas knygas nubaustas 100 auksinų bauda arba 20 dienų areštu.

Nubaustasis bylą perdavė teisman.

Pirmą kartą byla buvo nagrinėjama Varėnos Miesto Teisme šių metų sausio mėn. 31 dieną. Bet tuomet ji neužbaigta, ir atidėta kitam kartui, nes nebuvo įteiktas skundėjui kvietimas.

Bylą atidėjus, kovo mėn. 4 d. Vilniaus Miesto Teismas ištardė teisiamojo nurodytus liudytojus — M. Šlapelienę, inž. M. Čibirą ir A. Rastenytę, kurie patvirtino, kad J. Mudėnas tas knygas yra įsigijęs jų knygynuose ir buv. Lietuvių Ūkio Draugijoje.

Pagaliau kovo 22 d. Varėnos Miesto Teismas šią bylą pabaigė. Teismo sprendimu J. Mudėnas išteisintas. Visas išlaidas sumokės valstybės iždas.

Rudnios gyventojas.

KRONIKA

„Aido" prenumeratoriai gaus dovanų

Netrukus „Aidas" išleis įdomią knygą — „Lietuvių tautos istorija". Ji bus išdalinta kaip dovana tiems „Aido" prenumeratoriams, kurie bus sumokėję už „Aidą" visą šių metų prenumeratą.

Lietuvių moksleivių rekolekcijos

Šv. Mikalojaus parapijos bažnyčioje šią savaitę Vytauto Didžiojo gimnazijos moksleiviai ir lietuvių pradžios mokyklų mokiniai turėjo rekolekcijas, kurias vedė jų kapelionai kun. E. Basys ir kun. K. Pukėnas.

Nuo pirmadienio iki ketvirtadienio rekolekcijos buvo gimnazijos pirmųjų klasių moksleiviams ir pradžios mokyklų mokiniams. Nuo ketvirtadienio iki savaitės pabaigos rekolekcijas buvo suruoštos kitų vyresnių gimnazijos klasių moksleiviams.

Lietuvis pasižymi sporto srityje

Šiomis dienomis Vilniuje įvyko individualinės bokso rungtynės. Pusvidutiniame svoryje vicemeisterio titulą laimėjo lietuvis J. Barauskas, kuris nugalėjo Vilniaus bokso reprezentantą karaimą Barysą.

Lietuvių vakaras

Vilniaus lietuviai artistai-mėgėjai rengia lietuvišką vakarą, kuris bus kovo 26 d. (sekmadienį). Bus vaidinama V. Čepulytės ir M. Krinickaitės 3 veiksmų drama „Užauginai kovotojus". Vakaro pradžia 19 val.

Lietuvių amatininkų žiniai

Kovo 26 d. šv. Mikalojaus parapijos salėje bus Vilniaus Lietuvių Amatininkų ir Darbininkų Draugijos narių eilinis susirinkimas. Jame bus skaitomos dvi paskaitos. Narių dalyvavimas būtinas. Susirinkimo pradžia 14 val. 30 min.

Valdyba.

„Słowo" redaktorius išvežtas į Berezą

Vietos administracinės valdžios sprendimu, plačiai žinomas lenkų spaudos veikėjas ir nepaprastos drąsos publicistas, „Słowo" laikraščio vyriausias redaktorius Stanislovas Catas-Mackevičius kovo 22 dieną buvo suimtas ir tą pačią dieną išvežtas į Kartuzų Berezą.

Dėl red. Mackevičiaus išvežimo reagavo Vilniaus ir Varšuvos lenkų žurnalistų organizacijos. Be to, dėl jo paleidimo darė žygius ir Seimo atstovas gen. Želigovskis. Bet iki šiol red. Mackevičius dar laikomas Berezoje.

Kiek reikia mokėti už laiškus užsienin

Pastaruoju metu pagyvėjo susirašinėjimas tarp mūsų krašto ir Lietuvos valstybės gyventojų ir podraug padažnėjo nesusipratimai su paštu.

Labai dažnai dėl nežinojimo laiškų siuntėjai neprilipdo pakankamos vertės pašto ženklų (markių). Lietuvos paštas prie tokių laiškų deda ženklą **T** ir laiško gavėjas už trūkstamus pašto ženklus pas mus užmoka dvigubai. Vietos paštas pasielgia kiek kitaip: jis neapmokėtus arba ne visai apmokėtus laiškus grąžina siuntėjams (kai kitoje voko pusėje yra jo adresas) su pažymėjimu, kiek reikia dar prilipdyti pašto ženklų. Kad tai nesikartotų, primename mūsų skaitytojams, kiek reikia mokėti už siunčiamus laiškus užsienin, būtent; už atviruką — 30 skatikų, už laišką iki 20 gramų svorio — 55 skat.; už sunkesnius laiškus reikia mokėti brangiau — už kiekvienus 20 gramų po 30 skatikų (jei laiškas sveria 40 gramų — 85 skat., jei sveria 60 gramų — 1 auks. 15 skat. ir t. t.).

Už laiškus ir atvirukus Rumunijon ir Vengrijon mokama pigiau. Pigiau buvo mokama už siuntinius į Austriją ir Čekoslovakiją.

Redakcijos atsakymai

J. Kliukui. Į tamstos paklausimus teisiniais ir ūkiniais reikalais nebus atsakyta, nes tamsta nesi „Aido" prenumeratorius.

J. B. Korespondencijos negalėsime įdėti.

V. Joniui. Tuo tarpu palauksime. Gal ir be rašymo tas asmuo pasitaisys.

Vaič ui. Už patarimus dėkojame.

Slovakija visiškoje vokiečių žinioje

Šio mėn 23 dieną Berlyne buvo paskelbta tam tikra sutartis, Vokietijos užsienių reikalų ministro Ribentropo ir slovakų Tiso, Tunos ir Durčanskio pasirašyta.

Sutarties pirmame punkte pasakyta, kad Vokietija globos Slovakijos valstybę politiniu atžvilgiu.

Antrame punkte kalbama apie vokiečių kariuomenės laikymą Slovakijoje. Kariuomenės bus laikoma tiek, kiek vokiečiams bus reikalinga. Trečiame punkte pasakyta, kad ir slovakai gali organizuoti savo kariuomenę, tačiau tai gali daryti tik su vokiečiais susitarę.

Ketvirtame punkte skaitome, kad Slovakija galės turėti užsienio politiką, bet ją reikės derinti su Vokietijos vyriausybe.

Sutartis pasirašyta 25-riems metams.

×

Telegramos praneša, kad šio mėn. 23 dieną vengrų kariuomenė užėmė platų Slovakijos pasienio ruožą.

KARAS ISPANIJOJE

Karo veiksmų per visą laiką nuo Katalonijos užėmimo nėra. Vyriausybininkai kreipėsi į gen. Franką su pasiūlymu pradėti derybas dėl garbingos taikos. Jie gavo atsakymą, kad turi pasiduoti be jokių sąlygų.

Nacionalistai pradėjo burti kariuomenę Ispanijos pietuose, Malagos mieste. Spėjama, kad jie panorės paimti Almeriją. Nacionalistams čia vadovauja gen. Liano.

Vyriausybininkai dabar teisia komunistinio sukilimo dalyvius. Keli vadai po teismo sušaudyti, daug jų gavo ilgiems metams kalėti. Paprastieji kariai paleidžiami namo.

Prancūzai susirūpinę

Čeko-Slovakijos greitas išbraukimas iš Europos politinio žemėlapio Prancūzijoje padarė didelį įspūdį, bet, iš paviršiaus žiūrint, jis mažiau sujaudino, negu rugsėjo mėnesyje buvusi situacija prieš pat Miuncheną.

Plačioji publika jau yra pripratusi prie kasdieninio politinio įtempimo. Daug labiau čia yra jaudinamasi dėl žinių iš Italijos, kurios tiesiogiai paliečia Prancūziją. O tos žinios nėra geros. Prancūzai labai nekantriai laukia Musolinio reikalavimų ir mano, kad jie jau artimiausiu laiku sudarys taikai daugiau pavojų, negu buvo praeitų metų rugsėjo mėnesyje.

Paryžiaus politiniuose ir diplomatiniuose sluoksniuose šiuo metu didžiausių pavojų taikai matoma kaip tik iš Musolinio pusės. Todėl Šiaurės Afrikoje ir Vidurže mio jūroje esą labai budima ir kiekvienu momentu laukiama netikėtumų. Jei tie reikalavimai bus pateikti atitinkamo masto ir tam tikra griežta forma, tai sunku būsią net apie derybas kalbėti, o reikės laukti veiksmų,—karo veiksmų visu smarkumu.

Oficialiuose prancūzų sluoksniuose tvirtinama, kad jokių esminių nuolaidų italams dabartinėse sąlygose nebūsią galima padaryti, turint galvoje ligšiolinę Musolinio politiką. O jeigu nuolaidų nebus galima daryti,— tai kas tada? Tada beliks tik atsakyti Musoliniui:

Nori Šiaurės Afrikos — prašau pasiimti, jei įstengsi. O tai jau kaip ir perėjimas į visai kito pobūdžio pasikalbėjimų plotmę, kurioje žodis iš diplomatų pereina kariams. Todėl artimiausias dienas ir savaites prancūzai laiko labai kritiškomis taikai čia Europos vakaruose, jau nekalbant apie Europos rytus ir pietų rytus.

Ką pasakė Prancūzijos prezidentas

Kaip žinia, šiomis dienomis, Anglijoje viešėjo Prancūzijos prezidentas Lebrenas, kuri anglai priėmė labai iškilmingai.

Viename bankete, kurį aukštajam svečiui pagerbti suruošė Londono burmistras, kalbėjo prezidentas Lebrenas. Jis savo kalboje tarp kitko pasakė:

„Prancūzija ir Anglija, trokšdamos visoms be skirtumo valstybėms saugumo ir gerovės, yra pasiryžusios padaryti viską, kas tik bus suderinama su jų garbe, kad tik būtų galima išvengti naujos katastrofos, kuri atsiejo tiek daug ašarų ir kraujo".

Iš to spauda daro išvadą, kad Prancūzijos politikai yra linkę daryti nuolaidų taikos gerovei.

Prancūzai iš tikro nusileidžia

Iki šiol Prancūzijoje niekas ir negalvojo apie kokias nors nuolaidas Italijai. Tik paskutiniu metu, kada Vokietijos galybė vėl sustiprėjo, prancūzuose pasigirdo bal sų, kad su italais reikėtų kuo greičiau susitarti padarius Italijai kai kurių nuolaidų.

Tuo klausimu tartis prancūzai nori nusiųsti į Rymą buvusį premjerą Lavalį, kuris dar 1935 metais vedė derybas su italais, su kuriais tada ir buvo pasirašyta sutartis.

Dalis prancūzų spaudos to pro ga rašo, kad ne tik Lavalis turėtų važiuoti į Rymą, bet jau dabar reikėtų Italijai padaryti kai kurių nuolaidų Tunise, Džibute ir Suezo kanale.

Įvairu-įdomu

Paminklas berniukui — didvyriui

Prancūzijos pusiasalyje Bretanėje, Ganės kaimelyje gegužės 7 d. bus iškilmingai atidengtas paminklas Jonui — Koranteinui Zare, pasaulinio karo didvyriui, žuvusiam fronte 18 metų amžiaus. Paminklą ir garbę tas vaikinas nusipelnė tuo, už ką kitus žmones sodina į kalėjimą. Vaikinas nudavė esąs visai ne tas, kas iš tiesų buvo, — svetima pavarde jis įstojo į pulką, svetima pavarde gavo laipsnius.

Vaikinas gimė 1900 m. sausio 9 dieną. Jo tėvas buvo žemės ūkio darbininkas. Kai prasidėjo pasaulinis karas, — kare turėjo 14 metų amžiaus. Stiprus ir augalotas berniukas atrodė senesnis, nei iš tiesų buvo.

Pačioje karo pradžioje berniukas pasiryžo eiti į frontą. Ne nuotykiai ir pavojai, kaip daugelį, jo mėtų berniuką, jį viliojo į frontą, o grynas patriotizmas. Vėliau, savo pulko vadui pasakydamas tikrąją savo pavardę, jis rašė: „aš visai nedidesnis patriotas už kitus, bet esu įsitikinęs, kad prancūzą, kuris pakankamai pajėgus būti kareiviu, reikia vadinti bailiu, jei jis pasilieka užnugaryje".

Savanoriais į prancūzų kariuomenę galėjo stoti tik tie, kuriems buvo suėję 17 metų. Jonas Korantenas mėgino gauti vyresniojo savo brolio gimimo metriką, bet metrikas duodančioji įstaiga pajuto kažką įtartino ir iš to sumanymo nieko neišėjo.

1917 m. balandžio 27 d. Jonas Korantenas, tada turintis 15 metų ir 3 mėnesius amžiaus, atvyko į artimiausio miesto atsarginių šaulių kimo biurą ir įsirašė savanoriu Dutois pavarde.

— Prašau parodyti dokumentus.

— Aš esu kilęs iš to Prancūzijos krašto, kurį dabar yra užėmę vokiečiai, — atsakė net nemirktelėjęs Korantenas, — dėl to jokių dokumentų neturiu. Bet aš noriu tarnauti Prancūzijai.

Dutois — Kare priėmė ir pasiuntė į 410 pulką Rennes. Berniukas išėjo 6 mėn. apmokymą ir 1915 m. spalių 22 d. buvo pasiųstas į frontą. Sąsiuvinyje jis kasdieną užrašinėjo savo įspūdžius ir pastabas. Spalių 27 d. jis gavo kovos krikštą. „Aš nejutau baimės" — buvo užrašyta jo dienyne. 1916 m. sausio 15 berniukas paketlas į kaprālus, birželio 19 d. į seržantus. Jis dalyvavo visoje eilėje didžiausių, įėjusių istorijon kautynių.

1916 m. gruodžio 29 d. jis pasiuntė laišką savo dalies vadui ir tame laiške parašė, kad jo tikra pavardė ne Dutois, bet Kare. „Sausio 9 d. man sueis 17 metu, buvo rašoma tame laiške. — Dėl to aš tamstai rašau ir prašau tamstos leidimo, jei galima, vadinti tikraja pavarde, nes aš jau pasiekiau reikiamą amžių. Įsdrįsau rašyti tamstai tiesiai (aplenkdamas komandos kelia); nenorėjau, kad mano tikraja pavardę žinotų mano tiesioginiai viršininkai, jei kartais jos pakeisti nebūtų galima ir man tektų likti Dutois iki karo pabaigos.

Dalies vadas pulkininkas, dabar generolas, to laiško buvo taip nustebintas, kad po dviejų dienų vaikiną pakėlė, jau tikraja pavarde, į viršilos laipsnį ir divizijos generolui pristatė jaunuosį fronto didvyrį, kuris neturėdamas 17 m. amžiaus vadovavo būriui. Divizijos vadas berniuką pasikvietė pietų.

Po 6 mėnesių, 1917 m. birželio m.) vaikinas iš pėstininkų perėjo į aviaciją, o 19 8 m. kovo 18 d. jo lėktuvą numušė trys priešo lėktu vai. „Mažasis Zaro", — taip jį visi vadino, — žuvo. Jo karinę karjera apvainikavo po mirties dovanotas karo kryžius, paminėjimas divizijos, korpuso ir armijos įsakymuose.

Didžiuliame granito luite, kuris jamžins jo atminimą gimtajame krašte, bus iškirstas parašas: „Mažajam Kare".

Tai nepaprastos didvyrybės pavyzdys, kurį moka pasekti geriausi tautos sūnūs.

Abisinai nerimsta

Anglų laikraščiai praneša, kad Abisinijoje veikia abisinų partizanų būriai. Partizanams vadovauja buvusieji Etiopijos kariuomenė karininkai. Partizanų būrių yra įvairaus dydžio. Kai kurie būriai yra 500 vyrų didumo, bet yra ir tokių, kurie siekia 10.000 vyrų. Partizanai turi ginklų. Ginklų skaičius siekia apie 600.000 šautuvų ir gana daug kulkosvaidžių. Partizanai dažniausiai puola italų transportus, o taip pat tiltus ir kelius. Kad apsaugotų savo reikalus Etiopijoje, Italija turi laikyti 200.000 karių ir 600 lėktuvų. Bet ir tai nieko nepadeda. Krašto gilumoje nė vienas italas negalįs būti tikras, kad jam kas nors nebus padaryta.

Po grožio operacijos teko gauti kitą pasą

Vienai prancūzų aktorei neseniai buvo padaryta grožio operacija. Netrukus aktorė norėjo išvažiuoti į Angliją, bet prancūzų pasienio tarnyba neišleido, nes iš fotografijos atrodė nebe ta aktorė. Jai teko gauti naują pasą. Po operacijos ji buvo žymiai pagražėjusi.

Čemberlenui 70 metų

Kovo 18 dieną Anglijos ministrui pirmininkui Čemberlainui suėjo 70 metų amžiaus. Ta dieną buvo iškilmingai atšvęsta. Ryšium su švente daugelis organizacijų, kurių Čemberlainas yra narys ar valdybos narys, įteikė jam vertingų dovanų. Įdomu kada Čemberlenas išeis emeritūron.

Kokiu būdu vokiečiai nori atgauti kolonijas

Šiemet sausio 30 dieną Hitleris savo kalboje aiškiai pasakė, kad Vokietijai būtinai yra reikalingos kolonijos. Tačiau oficialiai Vokietija iki šiol kolonijų grąžinimo klausimo dar neiškėlė. Atrodo, kad dėl paskutinių įvykių (Čeko Slovakija ir Klaipėda), šis klausimas esąs lyg ir pamirštas. Tačiau iš tikro yra kitaip. Štai Prahos čekų dienraštis „Narodni Listy" pranešė sensacingų žinių, iš kurių matyti, kokiu būdu vokiečiai yra pasiryžę gauti kolonijas.

Pasak to laikraščio, artimiausiu metu pastovumo Europoje negalima tikėtis. Visų pirma todėl, kad vokiečiai dar negavo kolonijų. Kalbant apie kolonijas turima galvoje tas mažas Europos valstybes, kurios turi savo žinioje milžiniškas kolonijas (Belgija ir Olandija).

Minėtas laikraštis pasakė dar daugiau, pareikšdamas, kad Prancūzija ir Anglija nedarys Vokietijai jokių kliūčių.

Jei nori rasti naujesnių žinių, aktualių straipsnių ir į teisinius bei ūkinius paklausimus susilaukti atsakymų, — išsirašyk „Aidą".

„AIDO" REDAKCIJA ir ADMINISTRACIJA: Wilno, ul. Dąbrowskiego 5—1. Telefonas 29-59. Administracija priima nuo 9 iki 13 ir nuo 16 iki 18

REDAKCIJA gaunamus straipsnius ir korespondencijas taiso ir trumpina savo nuožiūra. Nespausdintų korespondencijų ir smulkesnių straipsnių redakcija nesaugo. Rankraščių savo lėšomis negrąžina.

PRENUMERATA: Metams — 3 auks. Užsienyje — 3 doleriai. Atskiro numerio kaina 10 skatikų. Užsienyje dvigubai. Skelbimų kaina: tik ketvirtame puslapy — 20 skatikų už eilutę.

Wydawca-Leidėjas **Liudvikas Cicėnas** Drukarnia-Spaustuvė „RUCH" Wilno, Tatarska 6. Telef. 21-83. Redaktor-Redaktorius **Vincas Budrevičius**.